

PRIORITY DIRECTIONS OF THE INNOVATIVE POLICY OF KONSTANTIN PRESLAVSKY UNIVERSITY OF SHUMEN IN THE CONTEXT OF HEINNOVATE - STATE AND PERSPECTIVES I

Abstract: Shumen University conducts a consistent policy to promote digital culture as a tool for innovation and entrepreneurship, develops and continuously improves its regulatory framework to stimulate science-business relations, expands cooperation and partnership with scientific, educational and other organizations and structures at national and international level. In order to assess the innovative and entrepreneurial potential of Shumen University, in October 2020 a self-assessment procedure of the institution was conducted through the tool HEInnovate. This paper presents a detailed analysis of the current situation and the identified needs as a result of the self-assessment in three of the key areas - Digital Transformation and Capacity, Exchange of Knowledge and Cooperation and the Internationalized Higher Education Institution. The specific actions that the institution should take in these areas in order to sustainably develop and increase the benefits of the academic activity of the university for the institution itself and for the region are outlined.

Author information:

Rositsa Davidova

Assoc. prof., PhD

Faculty of Natural Sciences

Konstantin Preslavsky University of Shumen

✉ r.davidova@shu.bg

🌐 Bulgaria

Penka Kozhuharova

Assoc. prof., PhD

Faculty of Education

Konstantin Preslavsky University of Shumen

✉ p.kozhuharova@shu.bg

🌐 Bulgaria

Stefka Kaleva

Assoc. prof., PhD

Faculty of Humanities

Konstantin Preslavsky University of Shumen

✉ st.kaleva@shu.bg

🌐 Bulgaria

Keywords:

Higher Education Institutions, survey,
monitoring and control

1. Въведение

Приносът на висшето образование към заетост и растеж, както и неговата международна привлекателност, може да бъде засилено чрез близки и ефективни връзки между образованието, научните изследвания и бизнеса – трите страни на "триъгълника на знанието". Неотдавнашният преход към отворени иновации и приложение на информационни и комуникационни технологии доведе до увеличени потоци на знания и нови видове сътрудничество между университетите, изследователските организации и бизнеса [1], [2]. Европейската комисия подкрепя инвестиции в областта на иновациите и „триъгълника на

знанието” чрез редица инициативи на Европейския институт за иновации и технологии (EIT)¹, насочени към сътрудничеството в приоритетни области между университетите и бизнеса; развитие на европейското и международно пространство за висше образование и подкрепа за изследователите чрез програмите на ЕС в областта на образованието и научните изследвания (Програма „Еразъм+“, Програма „Хоризонт 2020“, Програма „Мария Кюри“ и др.).

Шуменският университет, в колаборация с всички заинтересовани страни, стратегически развива иновативни и предприемачески подходи в образованието, като съчетава добрите практики в европейското образователно пространство с най-добрите традиции на българската образователна система. Определяйки своята мисия като университет, който: *„...Подпомага и стимулира иновационното мислене, провежда активна научноизследователска дейност в полза на бизнеса и обществото чрез развитие на фундаментални и приложни научни изследвания в приоритетни за региона и страната области; Провежда обучение, което отговаря на изискванията на интелектуалния пазар на труда в икономика, основана на знанието...“* Шуменският университет провежда последователна политика по насърчаване на цифровата култура като средство за иновации и предприемачество, разработва и непрекъснато подобрява нормативната си база в посока на стимулиране на връзките наука-бизнес, разширява сътрудничеството и партньорството с научни, образователни и други организации и структури на национално и международно ниво.

В настоящата работа е представен подробен анализ на текущото състояние и идентифицираните в резултат на самооценката чрез инструмента HEInnovate потребности в три от ключовите области – *Цифрова трансформация и капацитет, Обмен на знания и сътрудничество и Интернационализираното висше учебно заведение.*

2. Метод

HEInnovate е инструмент, който позволява оценка на иновативния и предприемачески потенциал на ВУЗ в осем области, във всяка от които са изведени по 5 или 6 индикатора, идентифицирани като ключови фактори в подкрепа на иновациите и предприемачеството в институцията [3]. Използвайки инструмента, през октомври 2020 г. 60 представители на академичното ръководство на Шуменския университет участваха в процедура за самооценка на университета.

3. Анализ на резултатите

3.1. Цифрова трансформация и капацитет

Индикаторите, подлежащи на самооценка в тази област са:

- ✓ ВУЗ насърчава цифровата култура като средство за иновации и предприемачество.
- ✓ Цифровата инфраструктура се планира, управлява и непрекъснато се подобрява, за да съответства на визията, мисията и стратегията на иновативното ВУЗ.
- ✓ ВУЗ се ангажира да използва цифрови практики за преподаване, учене и оценяване.
- ✓ Отворената наука и иновативните практики са широко разпространени в цялата структура на ВУЗ.
- ✓ ВУЗ има динамично цифрово присъствие в подкрепа на всички негови дейности.

Информационните и комуникационни технологии са значим фактор за изграждането на конкурентоспособна икономика, основана на знанието, за иновативно и приобщаващо информационно общество.

¹ <http://eit.europa.eu/>

Едни от основните приоритети на Шуменски университет, свързани с повишаване качеството на образователния процес, информационното осигуряване и подобряване на управлението, заложен в *Стратегията за развитие на университета* са:

- Оптимално съчетаване на класическите методи на обучение с възможностите на електронно базираното обучение и обучението, основано на ИКТ технологии.
- Внедряване на съвременни информационни и комуникационни технологии в образованието.
- Модернизиране на системата за информационно осигуряване на организацията, осъществяването, управлението и оценката на основните университетски дейности.
- Усъвършенстване на изградената административна електронно-информационна система в Университета за обслужване на студенти и докторанти.
- Увеличаване на обема и качеството на образователни, научни и административни услуги и тяхното електронизиране; развиване на иновационни дейности при оптимизация на разходите.
- Изграждане на база от съвременни информационни технологии за мониторинг на приходите и разходите на Университета в режима на «реалното време».
- Поддържане на работеща електронна система на документооборота.

Посочените приоритети са в съответствие с приетите цели и основни мерки в международни и национални стратегически документи, свързани с приложението на ИКТ в образованието и научните изследвания: Програма в областта на цифровите технологии за „Европа 2020“ [4], „Стратегия за цифров единен пазар в Европа“ [5], „План за действие в областта на цифровото образование в“ [6], „Стратегия за ефективно прилагане на информационни и комуникационни технологии в образованието и науката на Република България (2014 – 2020 г.)“ [10] и приетата през 2019 г. Национална програма „Цифрова България 2025“ [11], при отчитане на регионалната специфика.

Конкретните дейности, насочени към реализиране на поставените приоритети в стратегиата на ШУ подлежат на перманентно наблюдение и оценка. Отчитането им се извършва ежегодно в рамките на годишните отчети на ректорското ръководство и ръководствата на основните структурни звена пред Общото събрание, както и в отчетите за изпълнение на *Работните програми за управление на качеството на образованието*.

Шуменският университет разполага с функционираща цифрова инфраструктура, отговаряща на нуждите на служителите, студентите и широката общественост, която непрекъснато се развива, подновява и обогатява. Развитието и реновирането ѝ се планира ежегодно в рамките на бюджета на университета и дейностите по научните проекти при строго спазване на законовите рамки.

Учебният процес, научноизследователската дейност и професионалното развитие на студентите и преподавателите, административното обслужване са осигурени информационно от добре организирана и динамично функционираща информационна система. За студентите, преподавателите и служителите от ШУ е осигурен достъп до модерно компютърно оборудване с гарантиран непрекъснат високоскоростен достъп до Интернет.

Шуменският университет разполага с достъп до бази данни *EBSCO Publishing* в рамките на Български информационен консорциум (БИК), абонаментен лиценз за достъп до сървъри в системата на образованието, специализиран софтуер за администрацията, софтуер за изготвяне на учебни планове; софтуер за разпределяне на заетостта на преподавателите; софтуер за библиотека; специализиран софтуер за обучение на студенти и провеждане на научни изследвания и др.

Наред с публичните системи и услуги, се поддържат и редица *вътрешни информационни системи* - Вътрешната информационна система за административно обслужване;

Информационна система за отчитане на публикациите на академичния състав (СОПАС); Вътрешна информационна мрежа - <http://uninet.shu.bg/>.

Осигуряването на достъп и работа с информационните продукти са регламентирани от: *Правила за ползване на компютърните, мрежови и други хардуерни и софтуерни устройства и свободен достъп до Интернет от преподаватели, служители и студенти на ШУ; Правила за ползване на компютри от преподаватели, служители и студенти на ШУ в залите за свободен достъп; Правила за ползване на услугата shu-roatna територията на ШУ.* За подпомагане на преподавателите в пълноценното използване на системата за електронна поща е подготвен комплект от инструкции и правила. Провеждат се обучения на административния състав за ползване на функционалностите на програмата. По всяко време потребителите могат да разчитат на консултация от специалистите в Център „Компютри и комуникационни мрежи“.

Академичният колегиум на Шуменския университет споделя разбирането, че спазването на професионалната, човешката и научната етика е в основата на изграждането на академичната общност. Утвърденият от АС на ШУ Етичен кодекс е разработен в съответствие с утвърдените в европейската и международната общност хуманистични ценности и принципи, както и с принципите за осъществяване на научна дейност, залегнали в основата на Хартата на европейските учени. Сигналите и жалбите, свързани с нарушаването на принципите и нормите на Етичния кодекс, се разглеждат от Етичната комисия на Шуменския университет. Правилата и процедурите за разглеждането им са представени в *Правилника за устройството и дейността на Етичната комисия*

Правилата на научната етика и защитата на интелектуалната собственост се регламентират и в други вътрешно нормативни документи: в Правилника за управление на интелектуалната собственост на ШУ, за експлоатация и комерсиализация на резултатите от научни изследвания; в Правилника за устройството и дейността на Университетско издателство „Епископ Константин Преславски“; в Правилата за обслужване на читатели и за ползване на библиотечния фонд на Университетска библиотека. Всички електронни издания на университета имат свои изисквания към публикациите и правила, засягащи научната етика.

В новата европейска програма за умения е предложена преработена Европейска референтна рамка за ключовите компетентности за учене през целия живот, в която се посочват знанията, уменията и нагласите, от които хората се нуждаят в своя живот, включително компетентностите в областта на цифровите технологии [7]. Университетът провежда образователна политика в перспективата на европейската стратегическа рамка за учене през целия живот, като се стреми да обхване четирите стратегически цели в общото образователно пространство: 1) превръщане на ученето през целия живот и мобилността в реалност; 2) подобряване на качеството и ефективността на образованието и обучението; 3) утвърждаване на равнопоставеността, социалното сближаване и активното гражданско участие; 4) разгръщане на творчеството и новаторството, включително предприемчивостта при всички степени на образование и обучение.

В съответствие с тези политики, формирането на компетентности, свързани с използването на цифрови технологии е заложено в квалификационните характеристики, очертаваща образователния стандарт за дадената ОКС и конкретната бакалавърска специалност, магистърска или докторска програма.

В учебните планове на специалностите във всички ОКС са включени специализиращи дисциплини, насочени към развитие на цифрови компетентности.

В ШУ „Епископ Константин Преславски“ има изградена организация за прилагане на съвременни форми на преподаване, учене и оценяване, включително чрез използване на дигиталните технологии, което е обект на перманентен мониторинг.

В Системата за наблюдение, оценяване поддържане и управление на качеството на образованието и академичния състав в Шуменския университет качеството на образованието се свързва с:

- образование, разгърнато на базата на иновационни технологии за усвояване, придобиване и използване на знания;
- реализиране на прозрачност на образователния процес чрез предварително огласени, ясно определени и обосновани критерии за оценяване на придобитата теоретична и практическа подготовка на студентите в аудиторната, извън аудиторната и самостоятелната дейност;
- използване на съвременни информационни технологии в обучението, съобразно тенденциите и изискванията на информационното общество;
- разширяване, осъвременяване и модернизиране на материално-техническата информационна база, осигуряваща учебния процес.

По данни от учебната документация, от анкетирането на преподавателите и студентите, от проведените форуми с методическа насоченост, публикациите на колегите в тази област и др. източници на информация става ясно, че в 90% от учебните курсове се използват съвременни информационни технологии.

В подкрепа на учебната дейност на студентите и прилагането на съвременни ИКТ от страна на преподавателския състав в процеса на обучение се поддържат ресурсите на Центъра за електронно обучение на ШУ. Разработени са и се ползват голям брой различни електронно базирани учебни курсове и ресурси. В рамките на Проект BG051PO001-4.3.04-0020 „Модернизиране на Центъра за дистанционно обучение на Шуменския университет „Епископ Константин Преславски“ чрез въвеждане на съвременни електронни форми на обучение“, финансиран по ОП „Развитие на човешките ресурси“ (2012-2014г.) бяха разработени **2 методически ръководства** за изготвяне на стандартизирани учебни компоненти и съставяне на електронни учебници и учебни помагала за курсове с ДО; 7 учебни програми за електронни форми на ДО, както и 91 учебника и 356 електронни модула за различни специалности. За разработване на ресурси и преподаване в дигитална среда бяха обучени 157 преподаватели и технически сътрудници. Старата платформа на Центъра за електронно обучение се използваше активно до създаването на новата Университетска платформа за обучение в електронна среда, която стартира от 25.08.2020 г. Разработените до момента учебни ресурси са част от виртуалния фонд на университетска библиотека и са достъпни в раздел „Електронно обучение“ - <https://www.shu.bg/library/elektronno-obuchenie/>. Новата платформа непрекъснато се актуализира до най-новата версия на Moodle, което дава възможност за прилагането на различни инструменти (дейности и ресурси) за онлайн и офлайн обучение в електронна среда. Платформата има пълна синхронизация със служебните акаунти на преподавателите и студентите в G Suite for Education. Достъпът до нея е възможен с адрес от домейна shu.bg. На потребителите е осигурен неограничен достъп до всички ресурси чрез мобилно приложение. Студентите и докторантите могат да използват и електронните платформи на образователни проекти по програма Еразъм +, в които Шуменският университет е част от изследователския консорциум.

Поддържа се информационен масив с актуални електронни учебници, учебни пособия и други учебни материали, както и научни издания в полза на студентите и докторантите в научно-образователния портал LiterMedia - <http://litermedia.com/>, в сайта на Научен център Преславска книжовна школа: <http://pksh.eu/>, в електронните страници на изданията на ШУ.

Академичната общност осъзнава голямата отговорност, която носи за адекватната на съвременните изисквания на трудовия пазар подготовка на своите възпитаници. Затова мнението на студентите се проучва перманентно и се отчита при вземането на

важни управленски решения. Основно това се осъществява чрез различни форми на анкетиране. Разработени са анкетни карти 1) за новоприети студенти; 2) за завършващи студенти; 3) за мнението на студентите за качеството на преподаването по учебна дисциплина; 4) за дипломирани студенти; 5) за преподавател (във връзка с атестирането му); 6) за докторанти. Ежегодните анализи показват, че обучаемите оценяват положително информационната осигуреност на учебните курсове и обучението по отделните дисциплини.

Шуменският университет стимулира и подпомага повишаването на професионалната квалификация на академичния състав включително и в областта на използването на цифровите технологии в преподаването, ученето и оценяването. Това се осъществява чрез организиране на специализирани курсове и семинари чрез пряко финансово подпомагане за участие в обучения на други институции. ШУ „Епископ Константин Преславски“ е организатор на обучения в областта на дигиталните технологии в различни форми /курсове, семинари, кръгли маси и др./. Сред тях са: обучителни семинари за базите данни Scopus, Science direct и Mendeley – 2017, 2018, 2019 г.; семинари, организирани в рамките на Проект „Университети за наука, информатика и технологии в е-обществото (УНИТе), Проект по Програмата за научни изследвания и иновации „Хоризонт 2020“, проект K-TRIO 3 (Researchers in Knowledge Triangle); Семинар “Техническо оформление на документи в MS Word”; Курс: Въведение в ГИС – Arc GIS for Desktop; Квалификационен курс на тема: „Използване на интерактивна бяла дъска в обучението – технологични и методически насоки“; Курсове за работа с платформа за електронно обучение /към ЦЕО/ и дистанционно проверяване на тестови форми; Квалификационен курс: Дигиталният свят в детската градина и началното училище; Семинар на тема “Иновационни образователни технологии”; Курс „Облачни технологии“; Майсторски клас „Работа в Google classroom“; Курсове за работа в университетската платформа за обучение в електронна среда и др.

Академичните ръководства на университета и ОСЗ осъзнават важноста на „видимостта“ на научните резултати за повишаване на качеството на научните изследвания, за улесняването и популяризирането им, както и за утвърждаването на авторитета на институцията. Това е и техен ангажимент, утвърден от Правилника за устройството и дейността на Шуменския университет в раздела му, посветен на НИХТД. В този аспект Шуменският университет следва препоръките на Асоциацията на европейските университети (EUA) за утвърждаване на институционална политика, насърчаваща свободния обмен на знания.

Периодичните издания на ШУ и ОСЗ, които задължително преминават през научна редакция, корекция, а в повечето случаи и през независимо рецензиране, са пълнотекстово представени в сайта на университета и са свободно достъпни от всяка точка на света, в която има мрежа.

Реализираните научни постижения в резултат на работата по университетските проекти се публикуват на страницата на ШУ в раздел „Проекти“ <http://shu.bg/za-nas/prj/proekti-2019>. Това е нормативно изискано в „Система за организация, провеждане, класиране и отчитане на проектите, участващи в конкурса за финансиране от средствата, целево отпуснати от държавния бюджет за научноизследователска дейност на Шуменския университет“.

Университетската библиотека на Шуменския университет прилага модела на свободния достъп (Open Access), предоставящ пряк, безплатен и неограничен онлайн достъп до литература с рецензирани изследвания в рамките на българското законодателство и при съблюдаване на изискванията за защита на интелектуалната собственост.

Делът на научните резултати, достъпни чрез режим на „отворен достъп“, по отношение на общия брой научни резултати в WoS и Scopus в последните години непрекъснато се повишава и към 2019 е 0,250. Шуменският университет е включен в Българският портал за

отворена наука, чрез което се осигурява лесен и бърз достъп до научна информация и резултати от научни изследвания.

Един от основните приоритети на Шуменския университет е осигуряване на условия за използване на информацията като обществено достояние, за максимална информираност на академическата общност и обществеността. Това е заложено в **Политиката по качеството** на Шуменския университет. Във връзка с това обект на постоянно наблюдение, оценка, управление и контрол са:

- нивото на информираност на обществото за дейността на Университета;
- степента на информираност на студентите, докторантите, преподавателите и служителите за взетите управленски решения;
- взаимодействието на Университета и на неговите основни структурни звена с потребителите на кадри (фирми, образователни, научни и културни институции, държавната администрация, органите на местното управление, структури на гражданското общество и др.) и други институции в страната и чужбина.

Шуменският университет предлага многофункционален уебсайт (www.shu.bg), основно обновен през 2020 г., с цялостна информация за структурата и дейността на Университета. WEB сайтът, който има и своя мобилна версия, осигурява публичността в работата на всяко звено на университета, дава възможност за обратна връзка, PR и контрол върху точността и актуалността на информацията. Сайтът се обновява с нова информация ежедневно. Уебсайтът е разработен на два езика – български и английски език, а архитектурата му е изградена на модулен принцип и предоставя възможност за вграждане на специализирани уеб страници с интерактивни материали. Допълнителни компоненти на сайта са био-библиографията на преподавателите, електронни ресурси от доклади, конференции и др.

Шуменският университет има своя страница във Фейсбук, чрез която най-важната информация бързо попада в социалните мрежи и постига обществен резонанс. Своя фейсбук група имат докторантите в университета.

За популяризиране на дейността на Университета с активното участие на студентите спомага и академичния онлайн информационен портал unimedia.

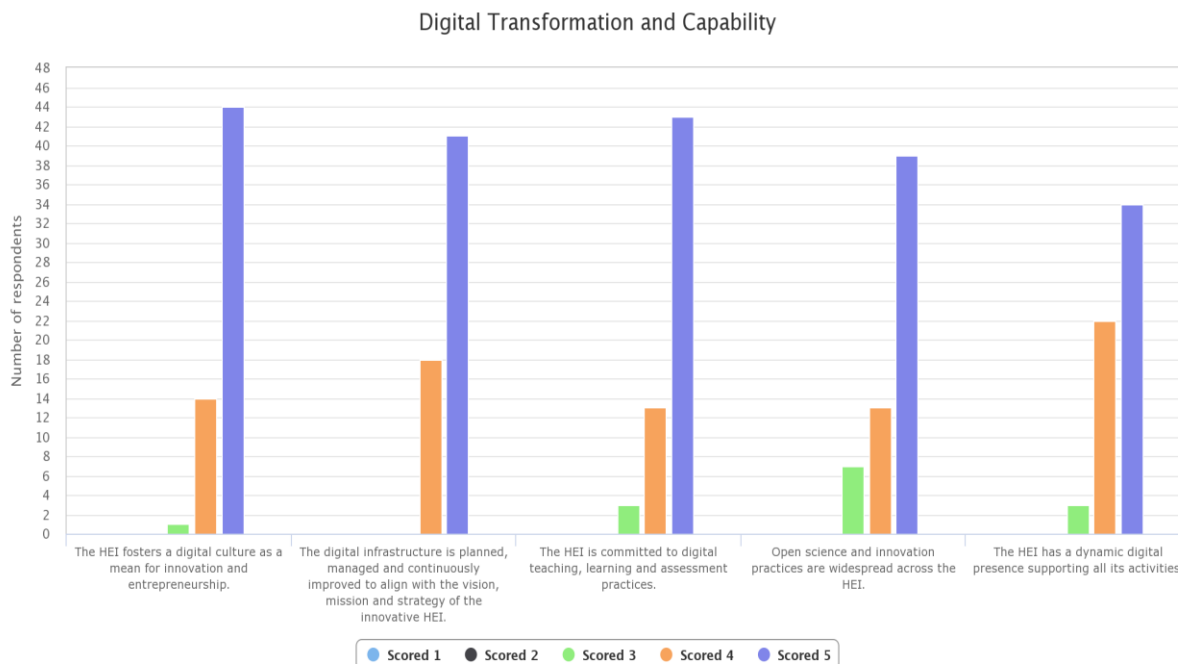
На сайта на ШУ системно се оповестява информация за постиженията на ВУ, за откриване на нови професионални направления и специалности за обучение в съответни образователно-квалификационни степени; за приоритетите и целите на научноизследователската дейност на академичния състав, съобразно спецификата си; за постиженията на преподаватели и студенти в научноизследователската, художественотворческата, изпълнителската и спортна дейност; за осъществяваната проектна дейност и др.

Висшето училище предоставя информация за международната си дейност: членството на университета в университетски партньорски мрежи, за сътрудничество с чуждестранни университети, възможности за обмен на студенти и докторанти и др.

Резултатите от направената самооценка показват, че ръководния академичен състав оценява високо водената от ШУ политика, създадената организация и изградената до момента инфраструктура по информационно осигуряване на различните аспекти от дейността на институцията. Общата оценка на дейността в ключова област Цифрова трансформация и капацитет е 4.6, а получените оценки по отделните индикатори са в обхвата 4.53-4.73. Разпределението на оценките за всеки от индикаторите е представено на фиг. 1.

Едновременно с това, имайки предвид изключителната динамика в тази сфера, Шуменският университет разбира, че се изискват **адекватни и своевременни мерки за постоянно обновяване на материално-техническата информационна база, за непрекъснато повишаване на знанията и уменията на академичния състав и обучаемите,**

за придобиване на нови умения и квалификация в областта на дигиталните технологии. В поднасянето на учебния материал, при организирането на самостоятелната работа на студентите и докторантите, както и при проверката на знанията и компетентностите на студентите следва да се

Фиг. 1. Разпределение на оценките за всеки от индикаторите на ключова област Цифрова трансформация и капацитет.

постигне широко използване на съвременни форми и методи, основани на цифрови технологии. Процесът на цифрова трансформация трябва да бъде извършен съвместно с целия състав на институцията и в негова полза чрез въвеждане на нови модели, решения и приложения с цел изграждане на цифрова култура и мислене и постигане на конкретни резултати.

3.2. Обмен на знания и сътрудничество

Индикаторите, подлежащи на самооценка в тази област са:

- ✓ ВУЗ поема ангажимент за сътрудничество и обмен на знания с промишлеността, публичния сектор и обществото.
- ✓ ВУЗ демонстрира активно участие в партньорства и отношения с широк кръг заинтересовани страни.
- ✓ ВУЗ има силни връзки с инкубатори, научни паркове и други външни инициативи.
- ✓ ВУЗ предоставя възможности на състава и студентите да участват в новаторски дейности с бизнеса/външната среда.
- ✓ ВУЗ интегрира дейности в областта на научните изследвания, образованието и промишлеността (по-широката общност), за да използва ново познание.

Възможността за осъществяване на сътрудничество и обмен на знания с различните сектори на обществото е гарантирана както от **вътрешно университетските правилници и стандарти**, така и от създадените **структури**, свързани с развитието и осъществяването на всякакъв тип отношения с публичния и частния сектор. Едни от основните **приоритети** на Шуменски университет, залегнали в Стратегията за развитие на институцията са:

- Поддържане на отворена мрежова междуинституционална, проектна и програмна система на научноизследователската дейност и обвързването ѝ с образователната политика на Шуменския университет, прилагане на постигнатите резултати в учебния процес, а с това и подобряване на капацитета и откриване на перспективи за бъдещата реализация на студентите.
- Стимулиране на инвестиционната активност на бизнеса в научни разработки по обществено значими и пазарно ефективни проблеми на екологията, социалната устойчивост, националната сигурност, икономическия растеж и ефективност, научно-технологичните иновации, межкултурните и социокултурните връзки с оглед на потребностите на националния и регионалния бизнес- и интелектуален пазар.
- Разширяване на междуинституционалното сътрудничество и партньорството с научни, образователни и други организации и структури на международно, национално и регионално ниво с цел повишаване качеството на научноизследователската и художественотворческата дейност.

В *Стратегията за развитие на научноизследователската и художественотворческата дейност на ШУ* се определят областите, върху които трябва да се съсредоточи интервенцията, целите и мерките за развитие на научноизследователската дейност. Тя има за цел „...да стимулира и инициира цялостен процес от осигуряване на по-високо качество на изследванията и иновациите до създаването на подходяща среда и насърчаване на бизнеса да инвестира в научни разработки“.

Разработената от ШУ *Стратегия за прилагане на резултатите от научноизследователската дейност на Шуменския университет „Епископ Константин Преславски“ 2016-2020* има за цел „...разработване на стройна политика в дългосрочен план за превръщане на резултатите от научните изследвания на академичната общност в нови продукти и идеи, които да се прилагат в бизнеса и от заинтересувани външни лица/ организации, обвързани с потреблението на знание“. В документа са разписани конкретните мерки за синхронизиране на търсенето и предлагането и активизиране на сътрудничеството и контактите на ШУ с бизнеса и публичния сектор. Изпълнението на Стратегията се планира в годишния план на ШУ за научноизследователска и художественотворческа дейност. Елементи от нея присъстват като показатели при атестирането на преподавателския състав и при допълнителното материално стимулиране.

В ШУ функционира Център за трансфер на технологии, чиято основната цел е да извършва маркетингова и рекламна дейност за популяризиране дейността и капацитета на академическата общност на университета чрез осигуряване на процеса на технологичен трансфер между търсенето от страна на бизнеса и предлагането от страна на университета на иновационни продукти и технологии.

Университетът поддържа много добри партньорски отношения с областните и общинските администрации в региона и органите на местното самоуправление, с неправителствени организации и други институции за реализиране на съвместна дейност. Плодотворни са контактите с Агенцията за социално подпомагане, с Агенцията по заетостта, с Регионалния археолого-исторически музей, с Регионална библиотека „Стилиян Чилингиров“, с Дружеството на краеведите, със Славянското дружество, с Народно читалище ”Д. Войников“, с читалищата в Шумен и региона, със СУ с хуманитарен профил ”Йоан Екзарх Български“, със СУ ”Сава Доброплодни“, специализирано в областта на изкуствата и езиковото обучение, с Профилирана природоматематическа гимназия „Нанчо Попович“, Професионална гимназия по икономика и др. Успешното сътрудничество се проявява в реализиране на **съвместни инициативи и прояви: съвместно участие в проекти**; организиране на научни сесии, на докторантско-студентски четения, на кръгли маси и др.

Шуменски университет е член на Българо-Турската търговско-индустриална камара и на Българската стопанска камара. Институцията поддържа контакти с представителите на бизнеса от региона, което допринася за привличане на допълнителни средства за подобряване на изследователската и учебната инфраструктура.

На основата на договорни отношения с учебна и изследователска цел се ползва базата на предприятия, фирми, научни институти и др. партньори. Това дава възможност за реализиране на практически ориентирано обучение: обучение в реална работна среда – практики, стажове; извън аудиторни изнесени занятия.

Сътрудничество с широк кръг заинтересовани лица се реализира и при разработване, одобряване, наблюдение и обновяване на учебната документация. Това е регламентирано в разработени и утвърдени от АС *Процедура за разработване и актуализиране на учебната документация* и *Процедура за разкриване на ново професионално направление/нова специалност от регулирана професия, нова магистърска програма и нова докторска програма*. Разкриването на дадена образователна програма, разработването и обновяването на учебната документация, свързана с обучението в нея, предвижда активното участие и отчитане на експертното мнение на авторитетни и опитни специалисти, на представители на партньорски организации. В учебните планове се разработват и се въвеждат нови дисциплини, съгласувани с бизнеса.

Специалисти от практиката участват в учебния процес, в провеждането на държавни изпити, като консултанти или рецензенти на дипломни проекти и магистърски тези.

Осигурени са възможности за комуникация и консултация с водещи специалисти от практиката и от различни научни области в рамките на сътрудничество на ниво катедри и факултети от университета.

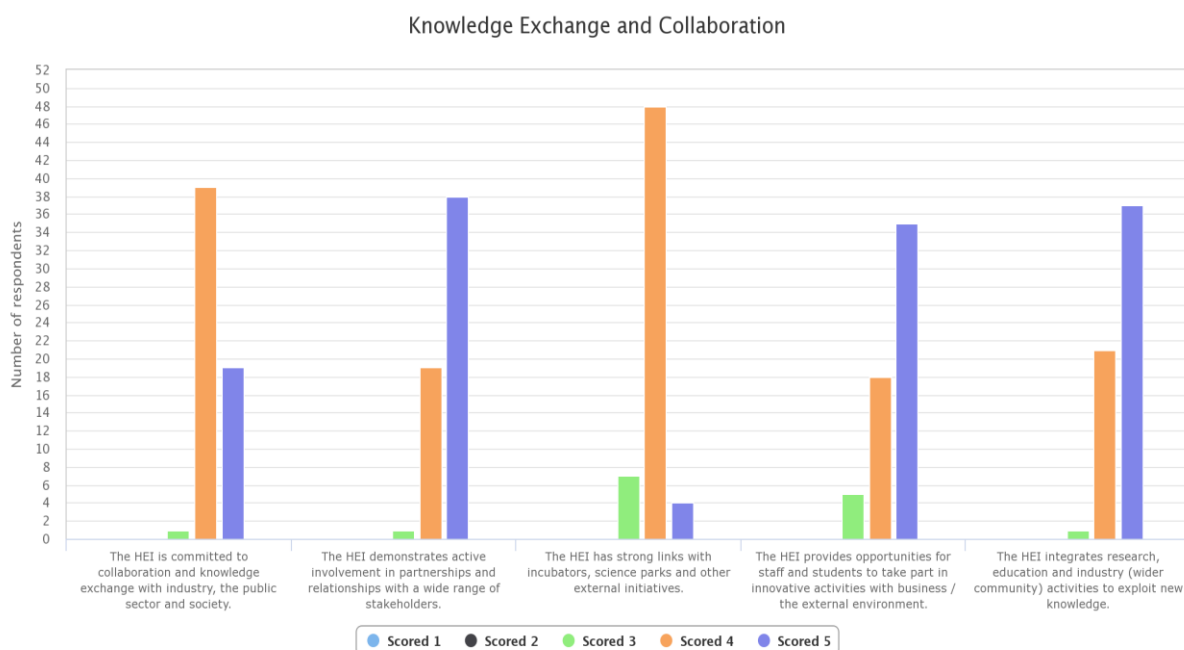
В хода на участието си в различни изследователски проекти академичният състав реализира резултати с приносен характер в теоретичен и приложен аспект, които подобряват образователната и изследователската среда в Шуменския университет, а в редица случаи се реализират в практическата дейност както на университета, така и на други организации в страната и чужбина.

Отчитането и насърчаването на провеждането на изследвания с приложен характер от учените на Шуменския университет се осъществява по няколко начина:

- В критериите за оценка на научноизследователската дейност при атестирането на преподавателите са включени количествени показатели, отчитащи разработените патенти; изобретения, рационализации, авторски свидетелства и приноси в производството, внедряването и реализацията на научен продукт.
- Във формулярите за експертна оценка, както за класиране на проектите финансирани от държавната субсидия за НИХТД на ШУ, така и за изпълнението им, са включени специални критерии, отчитащи научно-приложните приноси на изследванията. При реализиране на такъв тип дейности, при регистрирани патентни заявки патенти, полезни модели и/или нови сортове в резултат на проекта, се присъждат допълнителен брой точки.
- Чрез механизма на допълнителното материално стимулиране, като се присъждат бонус точки при отчитане на патенти, изобретения и други приноси във внедряването и реализацията на научен продукт.

Общата оценка за постигнатите резултати в тази ключова област е 4.4. Ръководният академичен състав на Шуменски университет смята, че институцията реализира *активно участие в партньорства и отношения с широк кръг заинтересовани страни, предоставя възможности на състава и студентите да участват в новаторски дейности с бизнеса и интегрира успешно дейности в областта на научните изследвания, образованието и*

промишлеността, за да използва ново познание. По тези показатели голяма част от тях дават високи оценки и сумарните стойности са съответно 4.64, 4.52 и 4.61. Сравнително по-ниско е оценена дейността на ШУ по отношение на показателите „ВУЗ поема ангажимент за сътрудничество и обмен на знания с промишлеността, публичния сектор и обществото“ и „ВУЗ има силни връзки с инкубатори, научни паркове и други външни инициативи“, където оценките са съответно 4.31 и 3.95 и най-голям относителен дял има оценка 4. Разпределението на оценките за всеки от индикаторите е представено на фиг. 2.

Фиг. 2. Разпределение на оценките за всеки от индикаторите на ключова област Обмен на знания и сътрудничество.

Получените резултати и направеният анализ показват, че Шуменският университет следва активно да работи в посока на осигуряване на непрекъснат диалог с пазара на труда с цел осъществяване на ползотворно сътрудничество с бизнеса и публичния сектор.

Конкретните мерки в тази посока са:

- **Включване на утвърдени представители на бизнеса и публичния сектор като лектори, ментори и наставници в теоретичното и практическото обучение на студентите.**
- **Активизиране на взаимодействието между Центъра за кариерно развитие на Шуменския университет и бизнеса.**
- **Създаване на връзки с инкубатори, научни паркове и други външни инициативи, с цел разработването и решаването на проблеми с регионална и национална значимост и съвместно използване на учебна и научноизследователска инфраструктура.**
- **Подобряване на взаимодействието между университета и обществените потребности чрез синхронизиране на „езика“, с който се ползват бизнеса и обществото при постановката на даден проблем или въпрос.**
- **Организиране на разнообразни инициативи съвместно с бизнеса – конференции, семинари, дни на предприемачеството, работилници за иновации, дискусии, състезания, дни на отворените врати, кариерни борси и др.**

- **Реализиране на допълнителни обучения на студенти и докторанти, насочени към кариерно ориентиране и развитие.**

3.3. Интернационализираното висше учебно заведение

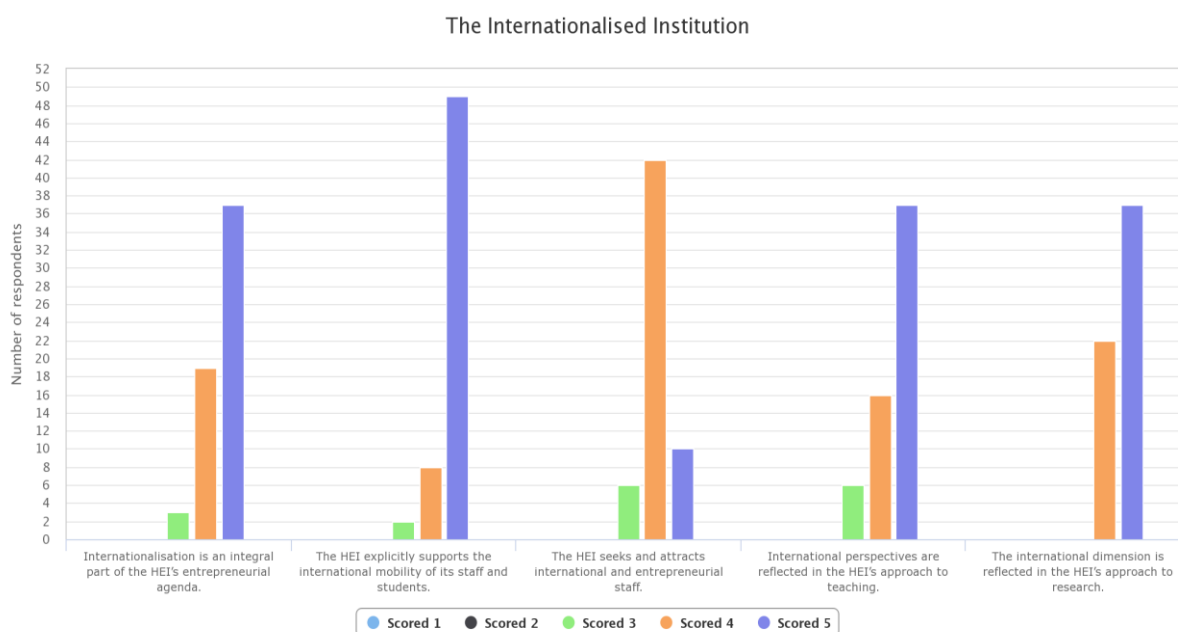
Индикаторите, подлежащи на самооценка в тази област са:

- ✓ Интернационализацията е неразделна част от предприемаческата програма на ВУЗ.
- ✓ ВУЗ изрично подкрепя международната мобилност на състава и студентите си.
- ✓ ВУЗ търси и привлича международен и предприемачески състав.
- ✓ Международните гледни точки са отразени в подхода на ВУЗ към преподаването.
- ✓ Международното измерение е отразено в подхода на ВУЗ към научните изследвания.

В подкрепа на европейската програма за модернизация и интернационализация във висшето образование академичната общност на Шуменския университет отчита, че степента на международно измерение на институцията е важен критерий за качество. Това разбиране е повод и за високата оценка, която ръководния състав на институцията дава на тази ключова област – 4.5. Разпределението на оценките за всеки от индикаторите е представено на фиг. 3.

ШУ приема интернационализацията като средство за повишаване на качеството на образованието, като процес на интегриране на международно измерение в преподаването и изследователската дейност, който води до модернизиране на учебния процес, поддържане актуалността на учебното съдържание, повишаване на международната разпознаваемост, повишаване възможностите за реализация на завършващите студенти.

Академичният състав оценява високо подкрепата, която институцията оказва на преподаватели, служители и студенти за международна мобилност. За ШУ качеството и устойчивостта на партньорствата за сътрудничество и мобилност е изключително важно, затова участието ни в програма Еразъм+ е неразделна част от институционалната стратегия. Възможностите, които програмата предоставя я определят като съществен механизъм за насърчаване на високи академични стандарти; за осъществяване на студентска мобилност; за създаване на устойчиви модели на партньорство.

Фиг. 3. Разпределение на оценките за всеки от индикаторите на ключова област Интернационализираното висше учебно заведение.

Разработена е вътрешно нормативна база, регулираща международното сътрудничество, в това число свързано с правото на между институциона мобилност в страната и чужбина, както и за признаване на периоди на обучение в чуждестранни институции.

Институционалната програма за действие по програма *Еразъм+* се актуализира ежегодно. Разгърнатата е широка мрежа от Еразъм+ координатори, които подпомагат процеса на подготовката, провеждането и отчитането на мобилността (<http://erasmus.shu.bg/>, раздел *Координатори*). Развива се широка популяризаторска дейност както на програмата, така и на другите възможности за мобилност чрез университетските електронни медии Unimedia, сайта на университета и неговата страница във фейсбук <https://www.facebook.com/pg/shumen.university/posts/>

Центърът за международно сътрудничество към ШУ отговаря за координирането на международното сътрудничество и предоставя административна подкрепа на персонала и студентите да търсят и осигуряват партньорство и съдействие за тяхната академична мобилност, сътрудничество и изследвания.

Академичната общност на Шуменски университет има възможност да осъществява международна научноизследователска и художественотворческа дейност по 57 договора/споразумения за сътрудничество с чуждестранни университети и организации, като 8 от тях са сключени или подновени през 2019, както и да осъществява мобилности по 70 действащи договора по програма Еразъм+. Сред партньорите на ШУ са университети и институции, преподаващи на английски, руски, турски, немски език. По този начин Университетът се стреми да подпомага студентите и персонала с разнородни езикови компетенции да търсят периоди на мобилност в други езикови среди, като по този начин насърчават многоезичието.

Участието на преподавателите в международна мобилност се стимулира чрез процедурата по атестиране и системата на допълнителното материално стимулиране.

Всички академични програми в университета са разработени в съответствие с изискванията на Болонския процес. ЕСТК е вътрешната и единствена система за разпределяне на кредити. За всяка академична програма резултатите от обучението бяха определени в съответствие с европейските и национални квалификационни рамки и при стриктно спазване на стандартите за акредитация.

Университетът е част от престижни международни и национални образователни и изследователски мрежи: член е на Европейската асоциация на университетите (EUA), на Асоциацията на балканските университети (BUA) и на Асоциацията на Евразийските университети (EURAS). Част е от партньорската мрежа на Държавния институт за руски език „А.С. Пушкин“, включваща 114 институции от над 50 страни. <https://www.shu.bg/about-us/partnerships/>

ШУ „Епископ К. Преславски“ активно взаимодейства с германската служба за академичен обмен DAAD, с американската комисия за образователен обмен „Фулбрайт“, с фонд „Русский мир“, с Полския културен институт, Унгарския културен институт, Институт „Конфуций“; част е от национални изследователски консорциуми, участващи в европейски изследователски инфраструктури. В рамките на изпълнението на международни и национални проекти и програми са изградени партньорства със 113 чуждестранни и 96 национални институции. При реализиране на образователни политики в рамките на проектната дейност, партньори на университета са утвърдени международни организации и институции: European Organization For Nuclear Research, Switzerland; European Physical Society Association, France; Association of Geographic Information Laboratories of Europe, Netherlands; Fondazione Museo Nazionale Della Scienza E Della Tecnologia Leonardo Da Vinci, Italia; Instituto Cervantes, Spain и др.

По основната част от индикаторите от тази ключова област академичният състав дава високи оценки и сумарните стойности са: *Интернационализацията е неразделна част от предприемаческата програма на ВУЗ* – 4.58, *ВУЗ изрично подкрепя международната мобилност на състава и студентите си* – 4.8, *Международните гледни точки са отразени в подхода на ВУЗ към преподаването* – 4.53, *Международното измерение е отразено в подхода на ВУЗ към научните изследвания* – 4.63. Сравнително по-ниско е оценена работата на ШУ по отношение на *привличането на международен и предприемачески състав*, където общата оценка е 4.07 и с най-голям дял в анкетното проучване е оценка 4 (фиг. 3).

Привличането на преподаватели и изследователи от чужбина е заложено във вътрешно нормативната уредба. В *Правилника за устройството и дейността на ШУ „Епископ К. Преславски“*, Гл. IV, чл. 27. Академичен състав, ал. 3 се казва: „За осъществяване на своите дейности ШУ може да привлича хонорувани преподаватели и гост преподаватели при ред и условия, определени от ЗВО и АС“.

В *Правилника за развитие на академичния състав на ШУ „Епископ К. Преславски“* са предвидени условия за назначаване на работа без конкурс в следните случаи: По предложение на декана / директора лице с образователна и научна степен “доктор”, което заема академичната длъжност “главен асистент” или съответна на главен асистент академична длъжност в друго висше училище или научна организация, включително и от други европейски държави, може да премине на работа в ШУ на същата длъжност без конкурс в съответствие с решение на ФС в резултат от тайно гласуване; По предложение на декана / директора лице, което заема академичната длъжност “доцент” или съответна на доцент академична длъжност в друго висше училище или научна организация, вкл. и от други европейски държави, може да премине на работа в ШУ или да бъде назначен на втори трудов договор на същата длъжност без конкурс в съответствие с решение на ФС в резултат от тайно гласуване. Такава възможност при реализиране на същата процедура е предвидена за лица, заемащи академичната длъжност “професор” или съответна на професор академична длъжност в друго висше училище или научна организация, вкл. и от други европейски държави.

Реализира се **входяща преподавателска мобилност**, като най-голям брой преподаватели са гостували на Шуменския университет от Полша (университетите в Лодз, Торун, Вроцлав, Битгшч, Киелце, Слупск, Бялисток), от Румъния (университетите в Букурещ и Яш), от Испания (университетът в Кордоба), от Турция (Тракийски университет в Одрин, университетите в Анкара, Невшехир), Литва (университетите във Вилнюс и Клайпеда), Естония (Тарту), от университета в Порто (Португалия), Университет „Йоханес Кеплер“, Австрия и др. Входящата мобилност извън програма Еразъм+ е свързана с реализиране на дейности по договори за двустранно сътрудничество, разработване на международни проекти, участие в научни форуми и др.

Анализирайки потребностите и проблемните аспекти в областта на образованието и науката и приложение на иновативни практики и оценявайки направеното до момента ШУ идентифицира конкретните действия, които следва да предприеме, а именно:

- ***Насърчаване и подпомагане на изходящата мобилност на студентите, докторантите и преподавателите.***
- ***Привличане на чуждестранни специалисти за работа в университета и участие на наши преподаватели в учебната и научната дейност на чуждестранни университети и научни институции.***
- ***Разработване на образователни програми, включващи обучение чрез иновативни образователни технологии, включително и споделяне на „добри практики“ на***

чуждестранни институции и подготвящи студентите за професионална реализация в международен и мултикултурен контекст.

- *Актуализиране и оптимизиране на досегашните двустранни договори за международно сътрудничество с престижни университети-партньори, с утвърдени факултети и катедри, с цел обмен на научна информация, на преподаватели и на студенти, организиране на съвместни научни прояви, съвместни проекти и др.*

Реализирането на мобилности, както и работата в национални и международни екипи ще позволи привличане на интелектуален потенциал и насърчаване на предприемачеството чрез възможност за генериране на нови знания и техния трансфер към икономиката, културата и обществените отношения в регионален, национален и европейски аспект.

4. Заключение

Резултатите от проучването показват, че анкетираният академичен състав дава висока оценка на достиженията на Шуменския университет в областите *Цифрова трансформация и капацитет, Обмен на знания и сътрудничество и Интернационализираното висше учебно заведение.*

Отразеното в резултатите критично мислене показва нагласа и желание на ръководителите от всички нива за устойчиво развитие и увеличаване на ползите от академичната дейност на университета за самата институция и за региона. Потенциал за това участниците в проучването виждат в повишаване на професионалното равнище чрез развитие на компетентността в областта на дигиталните образователни технологии в контекста на дигиталната трансформация на образованието и неговата хибридизация и интернационализация; поддържането на актуална и достъпна информационна среда и перманентно модернизиране на образователната инфраструктура.

Открояват се и нагласите за разширяване и задълбочаване на връзките и сътрудничеството с бизнеса и като цяло с потребителите на кадри като фактор за провеждането на адекватна и ефективна образователна политика, за допълване на експертния потенциал на преподавателите с експертността на специалистите от практиката; за мотивирането на обучаемите чрез позитивния пример на успешно реализиралите се в кариерата специалисти, в това число и възпитаници на институцията.

Участниците в проучването виждат необходимост от извеждането на още по-високо равнище на вътрешно институционалното сътрудничество и ползотворното партньорство с други организации, което да осигури усъвършенстването на дейността чрез споделяне на натрупания опит и реализираните добри образователни практики.

Изразените субективни мнения в анкетното проучване по HEInnovate дават основание да се предприемат редица действия от академичното ръководство на Шуменския университет за още по-активна работа във връзка с модернизацията на академичната дейност на университета.

Благодарност: Настоящата статия е подготвена в резултат от работата по проект № РД-08-123/03.02.2020 Тема: „Динамика на конкурентната среда на националния пазар на образователни услуги (2015-2020)“, финансиран от Шуменски университет.

References:

1. **European Education and Culture Executive Agency**, Eurydice, The European higher education area in 2020: *Bologna process implementation report*, Publications Office, 2020, Available on: <https://data.europa.eu/doi/10.2797/851121>

2. **European Education and Culture Executive Agency**, Eurydice, Crosier, D., *Modernisation of higher education in Europe: academic staff 2017*, Publications Office, 2019, Available on: <https://data.europa.eu/doi/10.2797/481726>
3. **HEInnovate**. Available on: <https://heinnovate.eu/en>
4. **COM (2010) 0245: Digital Agenda for Europe**. Communication from the Commission to the European parliament, the Council, the European economic and social committee and the Committee of the regions/ Brussel. [Accessed 30. 06. 2020]. Available from: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/bg/ALL/?uri=CELEX:52010DC0245>
5. **COM (2015) 0192A: Digital Single Market Strategy for Europe**. [Accessed 30. 06. 2020]. Available from: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX:52015DC0192>
6. **COM (2018) 22: Digital Education Action Plan**. Brussels, final. [Accessed 30. 06. 2020]. Available from: https://ec.europa.eu/education/education-in-the-eu/digital-education-action-plan_en
7. **COM (2018) 24: Proposal for a Council Recommendation on Key Competences for Lifelong Learning**. Brussels, final. [Accessed 30. 06. 2020]. Available from: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604%2801%29>
8. **COM (2020) 67: Shaping Europe's digital future, final**. [Accessed 30. 06. 2020]. Available from: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/communication-shaping-europes-digital-future-feb2020_en_3.pdf
9. **COM (2020) 66: A European strategy for data**. EC., Brussel.final. [Accessed 30. 06. 2020]. Available from: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1593073685620&uri=CELEX%3A52020DC0066>
10. **MON (2014): Strategia za efektivno prilagane na informacionni i komunikacionni tehnologii v obrazovaniето i naukata na Republika Bulgaria (2014 – 2020)**. [Accessed 30. 06. 2020]. Available from: [file:///D:/ot%20pc/Downloads/strategia_efektivno_ikt_2014_2020%20\(2\).pdf](file:///D:/ot%20pc/Downloads/strategia_efektivno_ikt_2014_2020%20(2).pdf) (In Bulgarian)
11. **MTITS (2019): Natsionalna programa „Tsfirova Bulgaria 2025“**. Ministerstvo na transporta, Informacionnite tehnologii i saobshteniyata. [Accessed 30. 06. 2020]. Available from: https://www.mtitc.government.bg/sites/default/files/uploads/it/cifrova_bulgariya_2025.pdf (In Bulgarian)
12. **Strategia za razvitie na Shumenskiа universitet “Episkop Konstantin Preslavski” (2016-2025)**. Dostapna na: <https://www.shu.bg/about-us/normativna-baza/> (In Bulgarian)
13. **Dogovori/sporazumenija za sutrudnichestvo s chuzdestranni universiteti i organizacii** - <https://www.shu.bg/international/partners/> (In Bulgarian)
14. **Etichen kodeks na raboteshtite v Shumenski universitet “Episkop Konstantin Preslavski”**, 22.07.2016 г. Available on: https://www.shu.bg/wp-content/uploads/file-manager-advanced/users/normativni-dokumenti/pravilnici/etichen_kodeks.pdf (In Bulgarian)
15. **Institucionalna programa za deistvie po programa Erasmus+**
16. **Politika po kachestvoto**. Available on: <https://www.shu.bg/wp-content/uploads/file-manager-advanced/users/kachestvo/Politika%20po%20kachestvoto.pdf> (In Bulgarian)
17. **Pravilnik za atestirane na akademichniya sustav v Shumenski universitet “Episkop Konstantin Preslavski”**, 15.12.2017 г. Available on: <https://www.shu.bg/wp-content/uploads/file-manager-advanced/users/normativni-dokumenti/pravilnici/pravelink-atestirane-as.pdf> (In Bulgarian)
18. **Pravilnik za deinostta na Shumenski universitet “Episkop Konstantin Preslavski”**. Available on: <https://www.shu.bg/wp-content/uploads/file-manager-advanced/users/normativni-dokumenti/pravilnici/pravilnik-shu-27-11-2020.pdf> (In Bulgarian)

19. **Pravilnik za prilagane na sistemata za natrupvane i transfer na krediti v Shumenski universitet “Episkop Konstantin Preslavski”,** 24.02.2017 г. Available on: <https://www.shu.bg/wp-content/uploads/file-manager-advanced/users/normativnidokumenti/pravilnici/Prav.transfer-na-krediti.pdf> (In Bulgarian)
20. **Pravilnik za priznavane na visshe obrazovanie I zavrsheni periodi na obuchenie v chuzhdestranni visshi uchilishta v Shumenski universitet “Episkop Konstantin Preslavski”,** 26.06.2020 г. Available on: <https://www.shu.bg/wp-content/uploads/file-manager-advanced/users/ksk/priznavanenaVO26.06.2020.pdf> (In Bulgarian)
21. **Pravilnik za strukturata i deinostta na Tsentura za elektronno obuchenie.** Available on: <https://www.shu.bg/wp-content/uploads/file-manager-advanced/users/normativni-dokumenti/obsluzhvashti/pravilnik-ceo.pdf> (In Bulgarian)
22. **Pravilnik za upravljenie na intelektualnata sobstvenost na ShU “Ep. Konstantin Preslavski”,** za eksploatatsia i komersializatsia na rezultatite ot nauchni izsledvania (2017). Available on : [https://ctt.shu.bg/Pravilnik Intel_sobstvenost.pdf](https://ctt.shu.bg/Pravilnik_Intel_sobstvenost.pdf) (In Bulgarian)
23. **Pravilnik za ustroistvoto I deinostta na Etichnata komisiya,** 29.11.2019 г. Available on: <https://www.shu.bg/wp-content/uploads/file-manager-advanced/users/normativni-dokumenti/konsultativni/etichna-komisiya.pdf> (In Bulgarian)
24. **Pravilnik za ustroistvoto i deinostta na Tsentura za mezhdunarodno sutrudnichestvo,** 14.09.2018 г. Available on: <https://www.shu.bg/wp-content/uploads/file-manager-advanced/users/normativni-dokumenti/obsluzhvashti/pravilnik-cms.pdf> (In Bulgarian)
25. **Pravilnik za ustroistvoto i deinostta na Tsentura za transfer na tehnologii,** 15.12.2017 г. Available on: <https://www.shu.bg/wp-content/uploads/file-manager-advanced/users/normativni-dokumenti/obsluzhvashti/CTT.pdf> (In Bulgarian)
26. **Strategia za internatsionalizatsia na Shumenski universitet “Episkop Konstantin Preslavski” (2019).** Available on: <https://www.shu.bg/about-us/normativna-baza/> (In Bulgarian)
27. **Strategia za prilagane na rezultatite ot nauchnoizledovatelската i hudozhestvenotvorcheskata v Shumenski universitet “Episkop Konstantin Preslavski” (2016-2020).** Available on: <https://www.shu.bg/about-us/normativna-baza/> (In Bulgarian)
28. **Strategia za razvitie na akademichnia sastav na Shumenski universitet “Episkop Konstantin Preslavski” (2019-2021).** Available on: <https://www.shu.bg/about-us/normativna-baza/> (In Bulgarian)
29. **Strategia za razvitie na nauchnoizledovatelската i hudozhestvenotvorcheskata deynost na Shumenski universitet “Episkop Konstantin Preslavski”,** 28.02.2020 г. Available on: <https://www.shu.bg/about-us/normativna-baza/> (In Bulgarian)